

Müzedede Dramanın Bir Öğretim Yöntemi Olarak Türkiye’de Gelişimi

Development of Creative Drama in the Museum as a Teaching Method in Turkey

Ayşe OKVURAN*

Ankara Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de müze eğitimi ve müze eğitiminde bir yöntem olarak dramanın tarihçesini araştırmaktır. Çalışma betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Müze eğitimi ve müzedede dramanın tanımı, tarihçesi, yöntemleri ve teknikleri, üniversitelerde ve MEB’deki yeri vb. hakkında bir araştırma sunulmaktadır. Müze eğitiminde temel amaç, toplumda bir müze kültürü yaratmak, müzelere eğitim işlevi kazandırmak, böylece müze konusunda farkındalık yaratmaktır. Müzedede drama/tiyatroda anahtar kavram, drama yoluyla nesnelere ve koleksiyonların yorumlanmasıdır. Hâlihazırda müzelerde daha çok drama yönteminin ilk aşamasını oluşturan ısınma oyunları ve drama teknikleri ağırlıklı olarak canlandırmalar, doğaçlamalar yapılmakta olduğu söylenebilir. Ancak Türkiye’deki müzelerde de sürekli olarak eğitim, drama, müze eğitimini bilen müze eğitimcileri bulunduğu Batı’daki gibi müze tiyatrosu ya da müzedede drama etkinlikleri de gerçekleştirilebilir.

Anahtar Sözcükler: Müze eğitimi, müzedede drama/tiyatro, drama teknikleri.

Abstract

The aim of this descriptive study is to investigate museum education in Turkey and the history of the use of creative drama as a method in museum education. The study discusses museum education, definition of drama in museums, its history, its methods and techniques, its place in universities and the Ministry of National Education (MONE). The basic aims of museum education are to create a museum culture in the community; to provide educational opportunities; and to create awareness about museums. The key notion in museum and creative drama is to interpret objects and the collections through drama. Role playing activities based on creative drama methods, warm-up games, and improvisation performances are presently common techniques used in museums. However, only when professional museum educators experienced in creative drama and museum education are employed, the activities such as museum theatre or creative drama can be performed effectively.

Keywords: Museum education, creative drama and theatre in museums, methods of creative drama

Summary

This is a descriptive study investigating museum education in Turkey by focusing on the history of creative drama use as a method of museum education. The study discusses museum education by defining the place of drama in museums including its history, methods, techniques, and its place in universities and the Ministry of National Education (MONE). The organization of this descriptive study is museum education, drama and theatre in the museum, benefits of drama and theatre in the museum, learning in museums, educational activities in the museums of Turkey, history of the creative drama and theatre activities in museums of Turkey, features of creative education, conclusions, and recommendations. The basic aims of museum education are to create a museum culture in the community, to provide educational opportunities, and to create awareness about museums. Methods of

* Öğr. Gör. Dr. Ayşe OKVURAN, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi, okvuran@education.ankara.edu.tr

museum education were created and developed in order to create keen interest in museums among children and young people through use of their creative and intellectual talents. Entertainment, pleasure, and learning can be accomplished by using creative drama methods with the key notion that these activities can be used to better interpret a museum's objects and collections. For example, museum educational methods such as using search and find games, placing museum objects into otherwise dull maps or history discussions, making an archeological excavation area using imitated objects, writing on clay tablets or making seals, performing historical roles in the children's area of the museum and role playing which incorporates museum objects (İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz, 2011). Creative drama in museums is one of the important parts of these approaches to museum education. The key context of drama and theatre in museums is commenting on the museum objects and collections through creative drama. Use of creative drama in museums can serve many important functions, such as, increase empathy, create learning opportunities, supply aesthetic education, and provide entertainment. The participation of museum audiences increases through costumed parties and tours, story telling hours, role playing and live exhibitions (IMTAL, 2010). It is important that the individuals responsible for creative drama in museums should be knowledgeable in both the methods of museum education and also in general education. It is also important for these professionals to have the ability and experience of interpreting dramatic education in a museum setting. When professional museum educators experienced in creative drama and museum education are employed, the activities such as museum theatre or creative drama can be performed effectively.

This can be an interdisciplinary field where the techniques of drama, general educational methods, and explicit techniques used in museum education can be combined to provide a richer and more developed museum educational experience. The purposes of establishing museums in Turkey started during the 19th century. Instructions about school museums, which are very significant for Satı Bey, were delivered to schools. Many museums were established in the first years of the Republic, and at the same time, a guide book for museology was provided to teachers. Museum administration departments were opened in community centers. Museology High License programme was established in 1989 at Yıldız Technical University and Museum Education High License Department was established in 1997 at Ankara University. Museum educators came from the departments of archeology or art history. In the lessons of visual arts and art activities through the programmes of Ministry of Education there were many activities which contained museum education and creative drama. Creative drama education in the museums started in the second half of the 20th century and actors played short historical monologues in the Minnesota Science Museum during the 1970s. There were many places which used "living history" in the United States during the 1980s. Also, in 1983 creative drama was used in the Empire Museum in Brasil to prepare a traditional wedding ceremony in the palace and a part of the daily life in the 19th century (Hooper - Greenhill, 1999). In 1998, during the exhibition of Rama a Journey of Flavour, cuisine of Anatolian civilizations were introduced in Ankara. Students who attended that activity stated that they enjoyed the exhibition (Eğitmen, 2010). Since 1995, methods of creative drama have been in the center of museum education activities in Ankara. Unfortunately in Turkey, there are not many role-playing performances, costumed shows, first person comments and such like in museums which are widespread and rather more popular in western countries. At the present time, there are warm-up games, drama techniques, improvisation and role playing methods, however, if museum educators experienced in drama and museum education are employed, then the use of creative drama can become a permanent fixture of museums in Turkey.

Giriş

Müze eğitiminde temel amaç, toplumda bir müze kültürü yaratmak, müzelere eğitim işlevi kazandırmak, böylece müze konusunda farkındalık yaratmaktır. Günümüzde müzeler duvarsız sınıf olarak tanımlanmaktadır. Müze eğitimi, özellikle zaman ve mekân içinde kendini ve insanları

anlama, kültürel mirası sürdürme, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı bir biçimde ilişkilendirme, kültürel varlıkları, eski eserleri anlama, koruma ve yaşatma, kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü bir yaklaşımla tanıma ve anlama, kuşaklararası anlayış ve empati geliştirme, müzeyi bir yaşam biçimi haline getirme ve müzelere yaşayan kurum niteliği kazandırma çabasıdır (Onur, 2010).

Müze eğitimi 19. yy'da ve 20. yy'ın başında izleyiciye bilgi aktarımı amacıyla yapılmış iken 20.yy'ın ikinci yarısından sonra UNESCO, ICOM gibi müze eğitimi kurumlarının da etkisiyle bu konuda daha bilimsel bir yaklaşım etkili olmaya başlamıştır. Günümüzde eğitim, müzelerin temel işlevleri arasında kabul edilmektedir. Müze eğitimi insanların var olan bilgi, yetenek ve kişisel ilgilerine göre müze koleksiyonlarından deneyim kazanmalarını, kendi anlamlarını çıkarmalarını sağlama ve yaşam boyu eğitimlerine katkıda bulunma süreci anlamını taşımaktadır (Tezcan Akmehmet, 2006). Günümüzde okula alternatif mekânların başında, kütüphaneler, parklar, müzeler, galeriler vb. gelmektedir. Müzelerde düzenlenen müze eğitimi programları kendi alanına özgü yöntem ve tekniklerin yanı sıra, eğitim – öğretim yöntem ve tekniklerini ve yaratıcı drama yöntem ve tekniklerini de barındıran disiplinlerarası bir alandır.

Onur (2010) müze eğitimi ile ilgili temel ilkeleri şöyle sıralamaktadır:

- Müze eğitimi sürekli, açık uçlu ve yaşam boyu bir eğitimidir.
- Müze eğitiminde müze koleksiyonları ile hedef kitle arasında ilişki kurmak önemlidir. Koleksiyon içeriklerinin, mesajlarının ilgi çekecek ve kolay anlaşılacak biçimde düzenlenmesi gereklidir.
- Ziyaretçinin çevreyle ve nesnelere etkili bir iletişim içinde olması sağlanmalıdır. İzleyiciler müze nesnelere ödünç verme sistemi ile müze dışında da ulaşabilmelidir.
- Müze eğitiminde müze koleksiyonlarını incelemek ve eğitim için uygun nesnelere seçmek, bağlantıları kurmak önemlidir.
- Her müzenin sunduğu eğitim müze türüne, içeriğine, koleksiyonlarına bağlı olarak kendine özgüdür.
- Müzedeki öğrenme nesnelere öğrenmedir, duyuları temel alır, yaşantıya dayanır.
- Müze eğitiminde duyulara, düşüncüne, estetik duyarlılığa, yaratıcılığa ve eleştirel yaklaşıma yönelmek önemlidir.
- Müze eğitimi gönüllülük esasına dayalıdır.
- Müzedeki öğrenme hoş gitmeli, eğlendirmeli, haz vermelidir. Müzede öğrenme için müze nesnelere yakından gözlenmesine, elle yoklamaya olanak sağlanmalıdır .
- Müzelerde popüler yaklaşım 'hands on –dokun yap' yaklaşımıdır. Bu yolla çocukların etkileşimli ve oyun oynama yoluyla öğrenmesi amaçlanmaktadır.

Müze eğitimi alanında kullanılan teknikler çocuk ve gençlerin müzelerde bilgi, beceri, performans, tutum ve dolayısıyla estetik bir haz ve öğrenme gerçekleştirme amacıyla geliştirilmiştir. Müze nesnelere ara-bul formları ve oyunları ile araştırmak, tarih şeridi ya da dilsiz haritaya yerleştirmek, müzedeki taklit eserlerden kazı havuzu oluşturmak, kil tabletler yapmak ya da mühür basmak, müzedeki çocuk biriminde ya da çocuk müzesinde bir antik yerleşim biçimini canlandırmak, müzedeki eserlerden yola çıkarak müzede canlandırma yapmak yöntem ve teknikler içinde başlıcalarıdır (İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz, 2011). Müze eğitimi disiplinlerarası yöntem ve teknikleriyle müzeleri çekici ve eğlenerek öğrenebilen eğitim ortamlarına dönüştürmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'de müze eğitimi ve müze eğitiminde bir yöntem olarak dramanın tarihçesi araştırılmaktadır. Çalışma betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Müze eğitimi ve müzede dramanın tanımı, yöntemleri, tarihçesi, üniversitelerde ve MEB'deki yeri vb. hakkında tarihsel bir araştırma sunulacaktır. Literatürde müzede drama/tiyatronun içeriği, kapsamı, geleceği hakkında yorum yapılacaktır.

Müze Öğrenme

Müze eğitimindeki yeni yaklaşımlar eğitim bilimlerindeki yenilikçi yaklaşımlarla benzerlik göstermektedir. Müzelerdeki yeni eğitim uygulamalarının aktif öğrenme ve yapılandırmacı eğitim yaklaşımına, işbirlikli öğrenme, buluş yoluyla öğrenme anlayışlarına dayalı olarak hazırlandığı söylenebilir. Örneğin, MEB'deki son görsel sanatlar eğitimi (MEB, 2006a) ve sanat etkinlikleri ders programları (MEB, 2006b) yapılandırmacı eğitim anlayışına göre hazırlanmıştır. Her iki programda da müze eğitimi bir öğrenme alanı olarak yer almaktadır.

Müze öğrenmenin gerçekleşmesi için ziyaretçinin aktif katılımı ve etkileşim şarttır. Müze bilimcileri müzeleri ziyaretçinin rahatlığını sağlamaya, kullanım alanlarını ergonomik olarak düzenlemeye, müzede dikkat çekici öğeler kullanmaya önem vermelidir. Özgün sergi tasarımları, açıklama etiketleri, tabela, resim ve sesli uyarılar dikkat çekmeyi sağlar. Farkındalığı artırıcı sergi düzenleme, büyük yön işaretleri, girişten çıkışa düz bir yol izlenmesi müzede öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır (Artar, 2010). Ziyaretçinin ne göreceği, nasıl yön belirleyeceği, neye odaklanması gerektiği göz önüne alınmalıdır.

Hause'a göre müzede öğrenmede estetik gelişim düzeyleri, somut gözlemde bulunma, önceki bilgiyle bağdaştırma (öyküleyici düzey), gözlemden yola çıkarak bir yapı oluşturma (yapısalcı düzey), analitik tanımlama (sınıflayıcı düzey), karşılaştırma yapma, ayrıntılara odaklanma (yorumlayıcı düzey), bellekte uyanan fikirlerle yeni bağlantılar üretme (yeniden yaratım düzeyi) gerçekleşmektedir (Akt. Artar, 2010). Perry, iyi bir müze deneyimi için merak, güven, tartışma, kontrol, oyun ve iletişimin önemli olduğunu belirtir (Akt. Artar, 2010). Müzede drama yoluyla öğrenme için yeni yaşantının geçmiş bilgilerle bağdaştırılması, oyun yoluyla etkileşimli öğrenme ortamının yaratılması ve öğrenmeyi uyarıcı düzenlemelerin yapılması, eğitimcilerin de iyi bir hazırlık yapmalarını gerektirmektedir.

Etkileşimsel müze yaşantısı sağlamak için ziyaretçilerin deneme, merak, keşif yapma, kişisel anlam çıkarma, yaratıcılık becerilerini uyararak gerekir (Paykoç, 2008). Drama burada uyarıcı işlev yüklenebilir. Çocuklar etkileşimsel müze yaşantıları ile pek çok becerilerini geliştirirler: Objelerle etkileşimde bulunma, gözlem, duyguları ifade etme, hayal gücü, yorumlama ve kendi yaşamına bağlama, müzede objeleri okuma, kültürel değerleri fark etme, gerçeği arama, eserlerde verilen mesajların analizini yapma, müzenin planını çıkarma, müzede uygulamalara katılma, deney yapma, değerlendirme, ekip çalışması ve işbirliği yapma, tahminde bulunma, sonuç çıkarma vb. (Paykoç, 2008). Türkiye'de de müzelerin artık katılımcıların pasif bir biçimde dolaştığı mekânlar olarak algılanılmadığına inanılmaktadır. Müzeler etkileşimle öğrenilen ve içinde bulunmaktan zevk alınan yerlere dönüşmektedir. UNICEF, Kültür Bakanlığı, Ankara Üniversitesi işbirliğiyle 2010-2011 yılları arasında sürdürülen MDGF Müze Eğitimi Projesi'ne katılan gençlerin müze eğitimine ilişkin yorumları anlamlıdır: "Müzeler hızla gezdiğimiz yerler değil, gezerken anladığımız, nedenlerini araştırdığımız yerler olmalıdır." Okullardaki bazı dersler müzelerde yaşayarak yapılmalıdır." Müzede etkinliklerle geçmişimize yakın olduğumuzu hissediyoruz." (MDGF Proje Raporu, 2011)

Türkiye'de Müze Eğitimi Etkinlikleri

Türkiye'de ilk müze kurma çabaları 1846 'da eski eser ve silahların toplanıp depolanması ile başlar ve 1869'a dek depolanan eserler MÜZE-İ HÜMAYÜN'da toplanır. 1878-1881'de eski eserlerin korunması, taşınması ve kazıların bilimsel yapılması için bir müze komisyonu kurulur. Eğitim-müze ilişkisinde Okul Müzesi kavramı önemli bir yer tutar. Galatasaray Lisesi'nde 1868 yılında Tarihi Tabiye Müzesi açılır. Satı Bey'in 1909'da eğitim bakanlığına sunduğu bir raporda müzelerin önemi ve eğitimi kolaylaştıracağı belirtilir. Okul müzesi oluştururken ders materyallerinin toplanmasının öneminden, 'mekteplere binalarını gösteren planların, resim ve fotoğrafların ve mektep donanımı numunelerinin bulunmasının' gerekliliğinden söz edilir (Adıgüzel ve Öztürk, 1999). 1927 yılında okul müzesi yönetmeliği yayımlanır ve okul müzesi müdürlüğüne bağlı pedagoji müzesi kurulmasının gereği vurgulanır. 1923 tarihli hükümet programında memleketimizdeki tarihi eserleri koruyabilmemiz için, ulusun bütün fertlerini tarihi eserlere karşı

ilgilendirmekten ve bunun ulusal bir borç ve ödev olduğundan söz edilmektedir. Okullara tarihi eserlerin konulabilmesi için talebelerin teşvik edilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Atagök, 1999). Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk'ün isteğiyle Etnografya, Mevlana Müzesi, Antalya, Efes, Bergama Müzeleri vb. pek çok müze açılmıştır. Gençlerin, çocukların yetişmesi için Halkevlerinde müzecilik kolları açılır. Türkiye 1950 yılında Uluslararası Müzeler Konseyi'ne (ICOM) üye olur. 1958 yılında öğretmenler için müzecilik el kitabı yayımlanır. 1960'larda müzelerin eğitim kurumu olduğundan, okul-müze ilişkisinin kurulmasından, öğretmenlerin kendi bölgelerindeki müze ve eski eserleri tanıması için geliştirilmesinin gereğinden söz edilir (Atagök, 1999). Cumhuriyetin ilk yıllarında müzelerin kültür kurumu olarak öneminin vurgulandığı görülmektedir.

Üniversitelerde Lisansüstü Müze Eğitimleri: Yıldız Teknik Üniversitesi'nde 1989 yılında Müzecilik Yüksek Lisans Programı açılmış ve dersler ve uygulamalarla müzeciliği desteklemek, çağdaş müzecilik anlayışını yerleştirmek hedeflenmiştir. Ankara Üniversitesi'nde 1997 yılında açılan Müze Eğitimi Anabilim Dalı tezli ve tezsiz yüksek lisans programında disiplinlerarası bir yaklaşımla müze eğitimi dersleri verilmektedir. Bu programla müzelerde eğitim işlevini yerine getirecek elemanlar yetiştirmek ve müzelerden bir eğitim kurumu olarak yararlanmak hedeflenmiştir. AÜ Müze Eğitimi Anabilim Dalı'nda 10 yüksek lisans tezi ve 15 tezsiz yüksek lisans projesi tamamlanmıştır. Koç Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi'nde de müzebilim ve müze eğitimi kapsamında lisans ve lisansüstü düzeyde programlar sürdürülmektedir. Müzecilik ve müze eğitimi alanında son yıllarda lisansüstü çalışmaların arttığı ve çeşitlendiği görülmektedir.

Üniversitelerde Lisans Müze Eğitimleri: Üniversitelerde müzecilik alanında arkeoloji, sanat tarihi vb. gibi lisans eğitimi veren programlar bulunmaktadır. Tüm eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde zorunlu müze eğitimi dersleri yoktur; ancak sanat ve estetik, sanat eğitimi, uygarlık tarihi, görsel sanatlar öğretimi vb. derslerde müze ve müze eğitimi konuları yer almaktadır. Eğitim fakültelerindeki müze eğitimi dersleri ise seçimlik olarak açılmaktadır. AÜ EBF'de okul öncesinde, ilköğretimde, sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi gibi seçimlik dersler açılmaktadır. Eğitim fakültelerinin görsel sanatlar öğretmenliği bölümlerinde ise müze eğitimi ve uygulamaları dersi zorunlu bir ders olarak yer almakta ve müzedeki eserlerin incelenmesi, müze rehberi hazırlama, müze gezileri vb. konuları içermektedir (İlhan, 2009).

MEB'de Müze Eğitimi Etkinlikleri: MEB'de 2005 yılından itibaren yapılandırmacı eğitim anlayışına dayalı olarak ders programlarının hazırlanmakta olduğu bilinmektedir. İlköğretim programlarında genel olarak müzelerden öğrenme ortamı olarak yararlanmanın önemi vurgulanmaktadır. İlköğretimdeki görsel sanatlar (GSD) ve sanat etkinlikleri (SEP) ders programları ise müze eğitimi alanı ağırlıklı olarak hazırlanmıştır. GSD müze bilinci sağlamak, ulusal ve evrensel tarihi ve sanat eserlerini tanımak, değerini takdir etmek, kültürel mirası korumak vb. kazanımları içermektedir. SEP ise müze eğitimini temel bir öğrenme alanı olarak ele almıştır. Müzelerin bir eğitim ortamı olarak kullanılması, kültür ve sanat eğitimi yapmak amaçları arasındadır. Oyun ve canlandırma SEP'in merkezinde yer almaktadır. Müze eğitimi, sanatlar eğitimi, proje çalışmaları öğrenme alanları drama yöntem ve teknikleriyle gerçekleştirilmektedir (Okvuran, 2010). MEB'e bağlı güzel sanatlar liselerinde de müze eğitimi dersi bulunmaktadır.

Müzelerde Çocuk Biriminin Kurulması: Günümüzde Türkiye'deki müzecilik anlayışı değişmektedir. Sergileyen ve gösteren müzecilik anlayışından paylaşılan ve eğiten müzecilik anlayışına doğru dönüşüm yaşanmaktadır. Örneğin, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde eğitim birimi kurularak müze eserleri yoluyla kültür bilinci oluşturulmaya çalışılmaktadır. Çocuklar için eğitim setleri, eğitim atölyesindeki uygulamalı yaşantılar, görsel malzemelerle etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Müzede gezici otobüs, sikke basma, tablet yazma, çocuk olimpiyatları düzenleme, müze gecesi, çocuk şenliği vb. etkinlikler düzenlenmiştir (Denizli, 2008).

Özel müzeler içinde İstanbul Vehbi Koç Vakfı Müzesi çocuklar için ilk müze eğitimi

uygulamalarını başlatmıştır. İlköğretim ve anasınıfları için eğitim setleri düzenleme, gezici müze-büs, kardeş okul projesi, görme engelliler için eğitim projesi, keşif masası, Ankara Koç Müzesi için eğitim programları düzenleme, vb. etkinlikleri örnekler içinde sayılabilir. Türkiye'de müzelerde çocuk eğitim birimi kurulması konusunda ilk girişim ise Antalya Arkeoloji Müzesi'nde gerçekleştirilmiştir.

BM, Kültür Bakanlığı, SHÇEK, UNICEF ve Ankara Üniversitesi işbirliğiyle gerçekleştirilen MDGF-Müze Eğitimi Projesi kapsamında, 2010 ve 2011 yıllarında, Kars ve Erzurum Arkeoloji Müzeleri içinde Çocuk Müze Odaları açılmış, akran eğitimi yoluyla müzelerde eğitimler düzenlenmiş ve 40 müze akran eğitimcisi 500 kadar gencin müze eğitimini yürütmüştür. Proje kapsamında Müze Eğitim Modülleri hazırlanmış ve çoğaltılmıştır. Müze Dostluk Treni ise İstanbul'dan Kars'a 17-23 Nisan tarihlerinde büyük bir şenlikle ulaşmıştır. Yol boyunca 35 akran müze eğitimcisi, müze, drama ve sanat eğitimi ağırlıklı etkileyici yaşantılar geçirdiklerini belirtmişlerdir. Çorum Arkeoloji Müzesi'nde de 2011 yılı sonlarında ziyaretçilerin yatılı olarak da kalabilecekleri bir Müze Eğitim Merkezi açılmış ve uygulamalara başlanmıştır. Böylece Türkiye'de ilk kez çocuklar için yatılı müze eğitimi etkinliklerinin düzenlenmesi de anlamlı bulunmaktadır. Kültür Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında hazırlanmakta olan bir protokol çalışmasının iki kurum arasındaki müze eğitimi etkileşimini güçlendireceği umulmaktadır.

Müzedeki Drama / Tiyatro

Yaratıcı dramının en bilinen tanımı, yaşamdaki dramatik anların uzmanlarca, bir grup etkileşimi içinde canlandırılmasıdır. Drama, kendi içinde bir öğretim yöntemi, bir disiplin, bir sanat eğitimi alanı olarak ayrılaşmaktadır. Drama oyunlarına canlandırma, rol oynama, doğaçlama da denilebilir. Drama etkinlikleri sınıfta ya da sınıf dışı müze, galeri gibi eğitsel ortamlarda da yapılabilir. Drama alanı bir öğretim yöntemi olarak pek çok öğretim tekniğini barındırır: Donuk imge, geriye dönüş, doğaçlama, rol oynama, dedikodu halkası, pandomim vb. (Neelands, 1990). Drama öğretim yöntemi sosyal bilgiler, Türkçe, fen eğitimi vb. alanların öğretiminde yararlanılabilen bir yöntemdir.

Müzedeki drama alanı, müzelerde eğitim yapmanın önemine bağlı olarak gelişmektedir ve buna bağlı olarak 19. yüzyılda müze gezerken akılda tutulması gereken kurallardan söz edilmektedir. Örneğin, çok fazla şey görmekten kaçının, izlenimlerinizi bir deftere kaydedin, yavaş yavaş bakın, yakından gözlemleyin, herhangi bir şeyin özel koleksiyonunu yapın gibi (Akt. Hooper-Greenhill, 1999). Müzedeki drama ya da tiyatro alanı ise 20. yüzyıla ait bir kavramdır.

Özellikle İngiltere'de müzedeki drama birçok uygulamayı barındıran bir terimdir. Bunlar; canlı yorumlama, yaşayan tarih, tekrar canlandırma, vb'dir. 1970'li yıllarda Amerika'da Minnesota Bilim Müzesi'nde aktörler kısa tarihsel oyunlar oynadılar. 1980'lerde Amerika'da Yaşayan Tarih olarak adlandırılan yüzlerce mekân bulunmaktaydı. Earl'e göre drama, müze bağlamındaki bilgiyi insanileştirir. Müzelerde drama, duyuşsal öğrenmenin en etkili aracıdır (Akt. Earl, 1997). Brezilya'da 1983 yılında İmparatorluk Müzesi'nde 8-13 yaş arasındaki 800 çocukla 19. yüzyıl yaşamının bir kesitini, saraydaki bir düğünü hazırlama ve yeniden oynama yoluyla yaşatmak için drama yöntemi kullanılmıştır (Hooper-Greenhill, 1999). Ankara'da 1998 yılında düzenlenen Rama Lezzetin Öyküsü Sergisi, Anadolu uygarlıklarındaki yemek ve lezzet kültürünü tanıtmak amaçlıydı. Özel bir ilköğretim okulundaki öğrenciler sergiyi yaratıcı drama yöntemi ile gezmişler ve unutulmayacak bir gün yaşadıklarını belirtmişlerdir (Eğitmen, 2010). Bu etkinlikler müzedeki drama alanının ilk örneklerini oluşturmaktadır.

Günümüzde müzelerdeki nesnelere, vitrinlerde, gerçek içeriklerinden uzaklaştırılarak yer aldığı, oysa drama yoluyla izleyiciye gerçek bir deneyim yaşatarak nesnelere belli bir topluma, kültüre ait olduğunun anlaşılmasının sağlanabileceği belirtilmektedir (Akt. Tezcan-Akmehmet, 2010; Hughes, 1998). Müzedeki drama/tiyatro ziyaretçilerin, müze içindeki eğitsel yaşantılarını artırmayı hedefler. Öykü anlatmaktan, canlı tarih yorumuna, müzikal

gösterimden, kukla, mim, vb'ne kadar pek çok türü bulunmaktadır. Uluslararası Müze Tiyatrosu Birliği (International Museum Theatre Alliance-IMTAL) müzede drama/müze tiyatrosu için kurumların gereksinimlerine ve eğitsel amaçlara göre drama/tiyatro tekniklerini kullanmak gerektiğini açıklamaktadır (2010). Müzede drama/tiyatroda anahtar kavram, drama yoluyla nesnelerin ve koleksiyonların yorumlanmasıdır. Kostümlü tur, öykü anlatma, canlandırma, canlı sergiler düzenleme yoluyla seyirci katılımında gelişme görülmektedir. Öğrencilerin katılımı ve müze içerisinde kendi oyunlarının gösterimi yoluyla da gelişme sağlanmıştır (Theatre in museums, 1995). Müzede drama/tiyatroda oyuncu ile ziyaretçi arasında gerçek bir etkileşim yaşanır (IMTAL,2010). Bu etkileşim, müzenin geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki köprü görevine bir gönderme yapar.

Müzede Drama / Tiyatronun Yararları

Müzede drama öncelikle katılımcılarda empatiyi artırır, kolaylaştırıcılık sağlar, öğrenmeyi sağlar, estetik eğitime katkıda bulunur, eğlenmeyi artırır. Müzede dramada rol oynama (katılımcıların hazır rollerle yaptığı canlandırmalar), doğaçlama (katılımcıların spontan bir biçimde orada ve o anda yaptığı canlandırmalar), sıcak sandalye (tarihten önemli bir kahramanın rolünde duyguların yansıtılması) ve rol içinde sorgulama (kahramanın rol kişisi içinde bir durumun sorgulanması) gibi teknikler müzede drama alanında empati becerisini artıracak tekniklerdir. Örneğin, Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Hitit kabartmaları önünde bir ritüel düzenleme, bir törende görev alma, Hitit kralının oğullarından birisi olma ya da tören alayında müzik yapanlar ya da rahipler olarak görev alma vb. roller gibi. Çocuklar benzer oyunlarda görev ve sorumluluk duygusuyla ve gerçekten yaşıyormuş gibi hissederek rol alabilirler. Frankfurt çocuk müzesinde çocuklar 19. yüzyılın dönem kostümlerini giyerek matbaalarda, mutfaklarda çalışmışlardır.

Müzede drama somut yolla öğrenmeyi, araştırma, deneme, problem çözme vb. becerilerini geliştirir. Benzetim tekniğiyle öğrenmeyi sağlar. Müzede drama etkinlikleri geçmiş-bugün-gelecek kavramlarını somutlaştırarak eğitimde kolaylaştırıcılığı sağlamış olur. Okuldaki soyut öğrenme, müzede öğrenme uygulamaları ile somutlaşır. Örneğin, sikke basma atölyesine katılım, paranın tüm zamanlardaki önemini, geçerliliğini öğretir. Zaman kapsülü oyununda çocuk kültürel mirasın anlamını kavrar. Örneğin, inanç ve inanma sistemleri üzerine bir çalışma, ilköğretim öğrencilerinde inanç farklılıkları üzerine bir algı geliştirir. Yazının geçmiş, bugün ve gelecekte de önemi anlaşılır.

Müzede drama, katılımcıların estetik becerilerini geliştirir. Örneğin, halı ya da etnografya müzesinde bir çocuk bölümü, geleneksel sanatları inceleme, taklit etme ve takdir etme becerilerini geliştirir. Müzelerin estetik, orijinal biçimde düzenlenmesi, zevk almayı sağlar. Drama oyunlarına katılma, işbirliği yapma, dokunma ve hissetme, eğlenme duygusunu geliştirir. Kendi bedenlerinden büyük, renkli, parlak objeler, legolar, boz-yap oyunları eğlenmeyi artırır. Çocuk oyunları canlılık ve neşe verir. Zilcioğlu'na (2008) göre çocuk müzeleri Disneyland ve çocuk parkı karışımı mekânlardır. 0-12 yaş arası çocuğa dönük çocuk müzeleri zorunlu olarak eğlenceye öncelik vermekte ve böylece müzeleri sevimli kılmaktadır. Sokakta oynayamayan çocuk müzede oynayabilmektedir. MDGF müze eğitimi projesine katılan gençler müze eğitiminde kullanılan ara-bul oyunlarını %70 oranında eğlendirici, heyecanlandırıcı ve bilgi verici bulmuşlardır (MDGF Raporu, 2011).

Türkiye'de Müzede Drama Etkinlikleri Tarihçesi

1992 yılında Antalya'da Uluslararası Amatör Tiyatrolar Birliği tarafından düzenlenen Dünya 2.Çocukların Tiyatroları Festivalinde, atölye etkinliklerinden biri arkeoloji müzesinde yapılmıştır. Drama alanında yetişenlerin, müzede ilk drama yaşantısı 1995 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bir ritüel gerçekleştirerek başlamıştı. ÇDD'nin uluslararası bu seminerinde canlandırılan Kibele ritüeli katılanları çok etkilemişti. Daha sonra Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde drama yöntemiyle yeni müze eğitimleri gerçekleştirilmiştir.

Başlangıçta müzeciler müzede oluşan yeni etkinliklerden dolayı gergindi. Ancak eğitime yatkın müzeciler drama eğitimcileriyle işbirliği yapmaya başladılar. Böylece farklı kentlerdeki kültür bakanlığı müzelerinin eğitim merkezi gibi işlev görmeye başladığı söylenebilir.

Ankara'da 1996 yılında Cumhuriyet ve Kurtuluş Savaşı Müzeleri ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi arasında 'Yuva-Müze Projesi' imzalanmıştır. Bu proje ile okul öncesi dönem çocuklarına müzede iki odada müzeleri tanıtmak ve müze kültürü oluşturmak üzere eğitim etkinlikleri düzenlemek amaçlanmıştır. Proje kapsamında okul öncesi çocuklarına eğitim etkinlikleri düzenlenmiştir. 1995 yılında Tarih Vakfı tarafından düzenlenen İnsan Hakları Sergisi ÇDD'nin iki lideriyle, müzede drama yöntemiyle yapılmıştır. 1996 yılından itibaren MEB tarafından düzenlenen müzik-resim-drama konulu yaz kurslarında müze eğitimi uygulamaları da yer almış, Antakya Mozaik Müzesi'nde Kapadokya'da ve Ankara'da Gordion Müzesi'nde orijinal uygulamalar yapılmıştır.

1996 yılında Habitat sergileri Dünya Kenti İstanbul ve Anadolu'da Konut ve Yerleşme Sergilerine katılan çocuklar ÇDD'nin liderleri tarafından drama yöntemiyle gezdirilmiştir. 1998 yılında ODTÜ ve AÜ EBF ve Alman Kültür Merkezi işbirliğiyle Müze ve Eğitim semineri yapılmış ve bir bildirge yayımlanmıştır. Bildirge müze eğitiminin önemini vurgulayan, müzecilerin de dikkatini çeken bir içerik taşımakta idi. 1998 yılında Ankara'da Lezzetin Öyküsü sergisi ilköğretim öğrencilerine drama yöntemiyle gezdirilmiştir. Çağdaş Drama Derneği'nin düzenlediği drama eğitimlerinde 1995 yılından itibaren müze eğitimi de yer almaya başlamıştır. ÇDD'de halen bir müze eğitimi birimi bulunmaktadır. Bu birimde de çocuk ve gençlere drama yöntemiyle müze etkinlikleri düzenlenmektedir.

AÜ EBF tarafından üniversitelerde drama dersini veren öğretim elemanlarına düzenlenen yoğun kurslarda müze eğitimi de önemli bir yer almış, Ankara Gordion Müzesi'nde iyi örnekler gerçekleştirilmiştir. Müze eğitimi alanında 1985-2000 yıllarında müze ve drama eğitimleri çok az yer alırken, 2000'lerden itibaren hem uygulamaların ve hem de yayınların çoğaldığı söylenebilir. 2000'li yıllar drama yöntemiyle müze eğitimlerinin yoğun bir biçimde geçirildiği yıllardır. Tarih Vakfı tarafından düzenlenen Üç Kuşak Cumhuriyet ve Aile Albümleri sergisi, İstanbul Rahmi Koç Müzesi'ndeki müze eğitimi gezileri, İstanbul Askeri Müze'deki eğitim etkinlikleri vb. drama yöntem ve teknikleriyle gerçekleştirilmiştir. 2000 yılında Çocuk Müzeleri Kurma Derneği (ÇMKD) kurulmuş ve müze gönüllüsü olarak pek çok eğitim etkinlikleri ve seminer düzenlemiştir. 2007 yılından itibaren Sanat Eğitimcileri Derneği, Çağdaş Drama Derneği ve Çocuk Müzeleri Kurma Derneği (SEDER-ÇDD-ÇMKD) ortaklığıyla Eğitim ve Müze Seminerleri düzenlenmiş ve alanda ileri adımlar atılması için ufuk açıcı olmuştur. Müze eğitimi alanında genç kuşakların yetişmesinde kullanılabilecek yeni yayınlar yapılmıştır.

Türkiye'deki müzede drama etkinlikleri tarihine baktığımızda sırasıyla sivil toplum örgütlerinin, Ankara Üniversitesi öncülüğünde üniversitelerin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Kültür Bakanlığının müze eğitimi etkinliklerine katıldığı görülmektedir.

Dramatik Eğitimin Kuralları

Earl'e göre (1997) müzede drama yaparken uyulması gereken temel bazı kurallar bulunmaktadır:

- Dramatik yorum için kurallardan biri konuya ait bilgi olmadan dramanın olmayacağıdır.
- Başka bir kural da tarihsel bilginin doğruluğudur. Gerçeklik taşıması için doğruluk payı da taşınmalıdır.
- Rol oynama için uygun bir sergileme alanı bulunmalıdır.
- Müze uzmanları ile işbirliği yapılmalıdır. Kaynak malzemenin sağlanması, merak uyandırmak için tartışma yapılması yarar sağlar.
- Çocuklar doğaçlamaya kolayca girerler. İyi bir diyalogla bu giriş herkes için kolaylaştırılır.
- Ziyaretçiler müzede ne ile karşılaşacaklarını bilmelidir.

Müze eğitiminde dramada/tiyatroda kullanılan teknikler şunlardır:

Birinci Kişi Yorumu: Oyuncu geçmişten gerçek veya hayali bir karakteri canlandırır ve ziyaretçilerle ve/veya diğer oyuncularla doğaçtan konuşur. Oyuncunun yoğun bir araştırma yapması gerekir, sergi hakkında geniş bir bilgiye sahip olmalıdır (Earl, 1997). Birinci kişi yorumunda oyuncu karakter olarak belirli bir rolde tasarlanır. Dönem kostümü giyilir. Tarihsel bir yoruma dayanır. Müze ya da tarihi mekânda çok güçlü bir tekniktir (IMTAL,2010).

Metinli Monologlar: Oyuncu sadece önceden yazılmış, araştırmaya dayalı bir metni oynar. Ancak bazı durumlarda metnin dışına çıkıp ziyaretçilerle doğaçlama konuşabilir (Earl,1997).

Canlı Yorumlama-Üçüncü Kişi Yorumu: Oyuncular döneme uygun tarihi bir kostüm giyerler, fakat seyircilere doğrudan seslenmezler. Bir karakter canlandırmazlar. Geçmişte insanların nasıl yaşadığı hakkında konuşur, müze rehberi gibi hareket ederler (Earl,1997). Tarihsel mekânda yeniden yaratmayı tanımlamak için kullanılır. Karakter kostümlü olarak canlı tarihle bağlantı kurar. Üçüncü kişi yorumunda yorumcu kendi sesini kullanarak seyirci ile etkileşimde bulunur. Karakteri değil herhangi bir bakış açısını yansıtır (IMTAL, 2010). Birinci/üçüncü kişi yorumunda, yorumcuya karakterinin dışında adım atmak, duruma ve ziyaretçinin gereksinimlerine göre ilerlemek için fırsat verir (IMTAL, 2010).

Kostümlü Gösteri: Kostümlü gösterici zanaatını sergileyen bir ustadır, kumaş boyama, matbaacılık, fıncılık gibi. Fakat geçmişten biriymiş gibi rol yapmazlar (Earl,1997).

Sonuç ve Öneriler

Müze eğitimi disiplinlerarası bir eğitimidir. Dramada kullanılan oyunlar ve teknikler, eğitimde kullanılan yöntemler ve teknikler, müze eğitiminde kullanılan teknikler bir arada kullanılarak müze eğitimi gerçekleştirilir. Müzede drama bu bütünün içinde önemli bir parçayı oluşturur.

Dramada kullanılan temel teknikler şunlardır: Donuk imge (eserlerin, anların, durumların hareketsiz durarak canlandırılması), geriye dönüş (önemli anların, olayların öncesinin canlandırılması), rol kartı (önemli bir eser, olay, durum öykülerinden dramatik bir anı, kahramanları ve başlangıç anını vererek canlandırma), ritüeller, seremoniler (eserlerden yararlanarak bir tören düzenleme), gerçek an tekniği vd. Dramada kullanılan oyunlar, ısınma oyunları, güven, uyum, işbirliği ve eğlenmeyi içeren oyunlardır. Oyunlar hem bedensel hem de psikolojik olarak ısınmayı sağlar. Eğitim –öğretim yöntem ve teknikleri ise tartışma, beyin fırtınası, problem çözme, akran eğitimi, grupla çalışma vd'dir. Müze eğitimi yöntem ve teknikleri ise zaman kapsülü (müze eserlerinin geçmiş, bugün ve gelecek açısından karşılaştırılması), ara-bul formları (müze nesnelere fotoğrafını koyarak, bulunmasını ve tanımlanmasını isteme), öykü bulma, afiş hazırlama, tarih şeridi hazırlama (ara-bul formları, müze uzmanlarının danışmanlığında tarih şeridine tartışılarak yerleştirme), arkeolojik kazı havuzu, müze envanter fişi hazırlama vd'dir (İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz, 2011).

Bu teknikler hem birbirinden ayrı ve hem de iç içe geçmiş tekniklerdir. Müzede drama yapmak temel amaç olsa da beyin fırtınası, tartışma, ara-bul oyunları, ipucu kâğıtları olmadan salt drama etkinliği yapmak yeterli olamaz. Müzede dramayı yapacak olan bireylerin hem müze eğitimi, hem genel eğitim yöntem ve teknikleri bilgisine ve hem de drama eğitimini müzeye göre yorumlama bilgisine ve deneyimine sahip olması gereklidir. Türkiye'de yapılan müze eğitimlerinde birinci kişi yorumu, kostümlü gösteri, canlı yorumlama vb. gibi müzede drama/ tiyatro tekniklerinin Batı'dakilere benzer biçimde uygulandığını söylemek pek doğru sayılmaz. Halihazırda müzelerde daha çok dramadaki ısınma oyunları, drama teknikleri ağırlıklı olarak canlandırmalar, doğaçlamalar yapılmakta olduğu söylenebilir. Ancak Türkiye'deki müzelerde de sürekli olarak eğitim, drama, müze eğitimini bilen müze eğitimcileri bulunduğu bu benzerlik sağlanabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö. ve Öztürk, F. (1999). Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim. *Eğitim ve Bilim*, 14 (114), 73-81.
- Adıgüzel, Ö. (2001). Müze Pedagojisi ve Müzelerde Yaratıcı Drama ile Öğrenme Ortamları Oluşturma. 3. Ulusal Drama Semineri. *Drama ve Müze Pedagojisi*. Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Artar, M. (2010). Müzede Öğrenme. *Mardin Müzeleri*. Ankara: ÇOKAUM Yayını.
- Atagök, T. (1999). Türkiye'de Çocuk-Müze İlişkilerinin Dünü ve Bugünü. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara: ÇOKAUM Yayını.
- Denizli, H. (2008). Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Eğitim Uygulamaları. *Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik Sempozyumu*. Ankara: Vekam Yayını.
- Earl, A. (1997). Müze Pedagojisi Türkiye'de Nasıl Gelişti? Tarih Konuşan Drama. 6. Uluslararası Eğitimde Drama, Maske, Müze Semineri. Ankara: İşkur Matbaacılık.
- Eğitmen, A. (2010). *Lezzetin Öyküsü Sergisinde Yaratıcı Drama*. *Yaratıcı Drama 1999-2002 Yazılar*. Ö. Adıgüzel (Ed.) Ankara: Natürel Yayınevi.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara: ÇOKAUM Yayını.
- Hughes, C. (2010). The role of theater in museums and historic sites: Visitors , audiences, and learners. *International Handbook of Research in Arts Education*, pp. 679-696. [online]: <http://resources.metapress.com>.
- İlhan, Ç. A. (2008). Türkiye'de Müze Eğitimi Alanında Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik Sempozyumu 2*. Ankara: Vekam Yayını.
- İlhan, A. (2009). Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı. *Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik Sempozyumu içinde* İstanbul: Vekam Yayını.
- İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2011). *Müze Eğitim Modülü*. Ankara: MDGF-UNICEF Yayını.
- International Museum Theatre Alliance (IMTAL). (2010). *Museum Theatre Definitions*. [Çevirimiçi]: <http://www.imtal.org/definitions.asp> 8. 11, 2010.
- Karadeniz, C. (2010). Türkiye'de Müze Eğitimi Uygulamaları. *Müze Eğitimi Seminerleri (2)*. Mardin Müzeleri. Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara: ÇOKAUM Yayını.
- MDGF. (2011). *Müze Eğitimi Yayınlanmamış Raporu*. Ankara.
- MEB. (2006a). *Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar) Ders Programı ve Kılavuz Kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi
- MEB. (2006b). *Sanat Etkinlikleri (1-8.Sınıflar) Ders Programı ve Kılavuz Kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi
- Neelands, J. (1990). *Structuring Drama Works*. Cambridge University Press.
- Onur, B. (2010). Müze Eğitimi ve Çocuk Müzeleri. *Müze Eğitim Seminerleri (2)*. Mardin Müzeleri. Ankara: ÇOKAUM ve Mardin Valiliği Yayını.
- Okvuran, A. (2010). The relations between arts education, museum education and drama education in elementary education. *Wces-Procedia Social And Behavioral Sciences*. 3-5 Şubat 2010, İstanbul.
- Paykoç, F. (2008). Müzede Düşünerek Dokunarak ve Hissederek Öğrenme. *Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik Sempozyumu*. 21-23 Mayıs 2008. *Bildiriler kitabı*. Ankara: VEKAM (Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi) Yayını.

- San, İ. (2007). Sunuş. Eğitim ve Müze Semineri.18-21 Ekim 2007. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tezcan Akmeahmet, K. (2006). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. İTÜ dergisi/b., 3/1.
- Tezcan, K. (2010). İstanbul Koç Müzesi'nde Oyun ve Drama ile Müze Eğitimi. Yaratıcı Drama 1999-2010 Ö. Adıgüzel (Ed.). Ankara: Natürel Yayınevi.
- Zilcioğlu, Ş. (2008). Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitimi. Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara: Ürün Yayıncılık.